

Sławomir Górzyński

Rekonstrukcja malowideł ściennych w Wallfahrtskirche w Bonn

Ochrona Zabytków 49/4 (195), 430

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

REKONSTRUKCJA MALOWIDEŁ ŚCIENNYCH W WALLFAHRTSKIRCHE W BONN

Jedną z najważniejszych prac konserwatorskich ukończonych w 1996 r. przez Pracownię Konserwacji Zabytków BHZ na terenie Niemiec była rekonstrukcja malowideł w Wallfahrtskirche na Kreuzbergu w Bonn. Prace zabezpieczające, a następnie konserwacja malowideł prowadzone były od 1994 r. W tymże roku Pracownia Konserwacji Zabytków BHZ, po wygraniu przetargu, uzyskała ten interesujący, a przy tym trudny kontrakt. Zwyciężając inne — niemieckie — firmy, osiągnięto najlepszy rezultat w przygotowaniu próbnego malowidła, co było pierwszym merytorycznym punktem przetargu.

Kościół na Kreuzbergu, położony w pobliżu Bonn, a właściwie obok pałacu w Poppelsdorfie, dziś jednej z dzielnic Bonn, swój kształt oraz obecny wystrój zawdzięcza wielkiemu budowniczemu na stolcu arcybiskupim kolońskim — księciu elektorowi Klemensowi Augustowi Wittelsbachowi (1700–1761), panującemu w Kolonii do 1761, wnukowi króla Jana III Sobieskiego.

Kościół wybudowany został na miejscu wcześniejszej kaplicy w XVII w., konsekrowany w 1627 r. podczas rządów arcybiskupa Ferdynanda Wittelsbacha. Obok kościoła został wybudowany klasztor. Pierwotnie mieli tu swój dom jezuici, z czasem klasztor znalazł się w rękach ss. służebnic Krzyża. Kościół wraz z klasztorem w swej sakralnej roli dotrwał do czasów rewolucji francuskiej, kiedy wraz z sekularyzacją księstwa zamieniono go na zajazd. Jednakże w parę lat później przywrócono mu pier-

wotną funkcję sakralną. W XIX w. klasztor był własnością hr. Wolff–Meterich, a później oo. jezuitów. Dziś jest międzynarodowym domem modlitwy.

Budowla kościelna, o cechach późnego gotyku, została przebudowana w XVIII w. z polecenia arcybiskupa Klemensa Augusta. Najwięcej wysiłku włożono w dobudowanie od strony prezbiterium „Świętych Schodów” do pierwotnego założenia; wykonano także przebudowę nawy. Otrzymała ona wówczas nowy wystrój malarski. Prace zlecone zostały wielkiemu mistrzowi ówczesnej doby Baltazarowi Neumannowi (1687–1753), autorowi m.in. zamków w Würzburgu, Bruchsal i Werneck, a także licznych kościołów. Zachował się list Neumanna informujący o spotkaniu architekta z elektorem i dokonanych ustaleniach dotyczących nowego wystroju. Przebudowę rozpoczęto w 1746 r., prace trwały do 1756 r. Wykonanie fresków powierzono wówczas czesko–morawskiemu malarzowi Janowi Adamowi Schöpferowi oraz lokalnemu mistrzowi malarskiemu Norbertowi Seyfriedowi. Wykonali oni freski na sklepieniu, a także bogato złoczone sztukaterie. Konserwację fresków wykonał koloński oddział Pracowni Konserwacji Zabytków BHZ kierowany przez Jerzego Kowala. Wcześniejsze prace restauracyjne, prowadzone w latach 1930–1932, oraz zniszczenia okresu II wojny światowej (do 1950 r. dach był jedynie prowizoryczny) spowodowały liczne ubytki oraz zmiany pierwotnych fresków. Prace po wojnie prowadzono do

1959 r. Polscy konserwatorzy natrafili na poważny problem, jakim był brak dokumentacji fotograficznej fresków w nawie głównej oraz w krypcie Grobu Świętego. Przeprowadzono szczegółowe badania fresków barokowych, unikalnych w tym rejonie Niemiec.

Wykonana konserwacja, a właściwie restytucja, w oparciu o nieliczne zachowane oryginalne fragmenty malowideł pierwotnego wystroju kościoła, znalazła uznanie konserwatora krajowego prof. dr. Udo Mainzera. Najlepszym tego dowodem był referat wygłoszony 12 X 1996 r. podczas uroczystości otwarcia kościoła po konserwacji. Nie tylko prof. Mainzer docenił prace wykonane przez PKZ BHZ. Otwarcie kościoła po renowacji uhonorowali swą obecnością przedstawiciele Urzędu Kanclerza Niemiec. Ze strony polskiej przemówienie wygłosił ambasador RP dr Byrt. Byli również obecni Wiceminister Kultury i Sztuki prof. dr Tadeusz Polak oraz podsekretarz stanu w Ministerstwie Współpracy Gospodarczej z Zagranicą Maciej Leśny, minister pełnomocny BRH w Kolonii dr hab. Józef Oleszyński, a także radca handlowy Ambasady RP w Bonn inż. Adam Kalinkowski. Na uroczystość przygotowany został, w języku niemieckim 35. tom „Arbeitsheft der rheinischen Denkmalpflege”, opublikowany przez Wydawnictwo DiG, zawierający dokładną dokumentację konserwatorską wykonaną na zlecenie reńskiego urzędu konserwatorskiego przez PKZ BHZ w Wallfahrtskirche auf den Kreuzberg w Bonn¹.

Sławomir Górzyński

1 Die Wallfahrtskirche auf dem Kreuzberg. Geschichte und Restaurierung, „Arbeitsheft

der rheinischen Denkmalpflege”, t. 35, Köln–Warszawa 1996, ss. 82, il. 73.